

Täysistunto

Tiistai 12.11.2024 klo 14.00—19.52

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi aluevalvontalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 185/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässäkin vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Ministeri Häkkänen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.32 **Puolustusministeri Antti Häkkänen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi aluevalvontalain muuttamisesta. Hallituksen esityksen ensisijaisena tavoitteena on tehdä aluevalvontalakiin etenkin Suomen Nato-jäsenyyden vuoksi lisääntyvän kansainvälisen toiminnan johdosta tarkoituksenmukaisina pidettävät muutokset sekä huomioida maahantuloon ja maahantulolupiin liittyvissä säännöksissä Suomen Nato-jäsenyys. Tavoitteena on mahdollistaa joustavampi yhteistyö Naton jäsenvaltioiden kanssa niiden joukkojen saapuessa Suomeen.

Lähtökohtana laissa säilyisi edelleen, että vieraan valtion sotilas, sotilasajoneuvo, valtionilma-alus tai valtionalus saa tulla Suomen alueelle ja olla maassa vain sille hakemuksesta myönnetyn maahantuloluvan perusteella. Uutena säännöksenä ehdotetaan, että Naton jäsenvaltion, Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Schengenin säännöstöä soveltavan valtion sotilaalle, sotilasajoneuvolle, valtionilma-alukselle ja valtionalukselle voidaan myöntää Suomen alueelle tulolupa ilman nimenomaista hakemusta. Tarve luvan myöntämiseen joustavammin ilman hakemusta voisi syntyä esimerkiksi ennakoimattomissa kiireellisissä tilanteissa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevaan aluevalvonta-asetukseen sisältyvä säännös koskien toistuvaan maahantuloon oikeuttavaa lupaa nostettaisiin lain tasolle aluevalvontalakiin ja että myös Naton jäsenvaltion sotilaalle, sotilasajoneuvolle, valtionilma-alukselle ja valtionalukselle voitaisiin myöntää Suomen alueelle toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa. Tällainen lupa voidaan antaa enintään kalenterivuodeksi kerrallaan. Vaikka säännöksessä mainituille valtioille olisi mahdollista myöntää toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa, säilyisi harkinta luvan myöntämisestä sekä siihen perustuvista maahantuloista aina jokaisessa yksittäisen maahantulon tapauksessakin Suomella.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Esityksessä ehdotetaan myös, että vieraan valtion sotilaalta, sotilasajoneuvolta, valtionilma-alukselta tai valtionalukselta ei edellytetä maahantulolupaa, jos maahantulo liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomen alueella tapahtuvaan yhteistoimintaan, josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain nojalla. Jo tällä hetkellä lähtökohtana on pidetty, että esimerkiksi tällaisissa tilanteissa erillistä aluevalvontalain mukaista lupaa Suomen alueelle tuloon ei edellytetä. Selvyyden vuoksi asiaa ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi nyt nimenomaisesti laissa.

Tässä yhteydessä on vielä erikseen syytä korostaa, että vieraan valtion sotilaan, sotilasajoneuvon, valtionilma-aluksen tai valtionaluksen maahantulo olisi aina Suomen aluevalvontaviranomaisten tiedossa. Myös tilanteissa, joissa nimenomaista aluevalvontalain mukaista maahantulolupaa ei edellytettäisi vieraan valtion sotilaan, sotilasajoneuvon, valtionilma-aluksen ja valtionaluksen Suomen alueelle tulosta ja maassaolosta, olisi tehtävä ennalta ilmoitus Pääesikunnalle. Näin ollen ehdotettavilla säännöksillä ei ole vaikutusta Suomen ulkoiseen suvereniteettiin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että aluevalvontalain säännöksiin valtionilma-alusta, valtionalusta sekä sukellusvenettä koskevista erityisrajoituksista lisättäisiin maininta, että sääntelyä ei sovelleta, jos valtionilma-alus, valtionalus tai sukellusvene on Suomen alueella sellaisen päätöksen perusteella, joka liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomen alueella tapahtuvaan yhteistoimintaan ja josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain nojalla. Näissä tilanteissa kyseisessä päätöksessä määriteltäisiin selkeästi reunaehdot yhteistoiminnalle tai avun antamiselle, mutta erillistä aluevalvontalain mukaista lupaa ei siis edellytettäisi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille esittelystä. — Ja sen jälkeen mennään puhujalistaan. — Edustaja Piisinen.

14.37 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi aluevalvontalakia, sotilasajoneuvolakia, puolustustarvikkeiden viennistä annettua lakia ja vielä lisäksi ampuma-aselakia aluevalvontalakiin tehtävien muutosten johdosta.

Esityksen tavoitteena on tehdä aluevalvontalakiin etenkin Suomen Nato-jäsenyyden vuoksi lisääntyvän kansainvälisen toiminnan johdosta tarkoituksenmukaisina pidettävät muutokset. Tavoitteena on huomioida myös maahantuloon ja maahantulolupiin liittyvissä säännöksissä Suomen Nato-jäsenyys sekä mahdollistaa joustavampi yhteistyö Naton jäsenvaltioiden kanssa niiden joukkojen saapuessa Suomeen esimerkiksi harjoitustoiminnasta johtuen.

Hallituksen esitys on perusteltu ja tarpeellinen. Joustavat ja nopeat toimintatavat sotilashenkilöiden ja kaluston liikkuvuudessa edistävät Suomen turvallisuutta ja parantavat joukkojen harjoittelua ja yhteistoimintaa. Toiminta vakiintuneiden liittolaisten kanssa ei välttämättä vaadi hakemusta tai lupaa jokaiseen yksittäiseen tapahtumaan.

Arvoisa rouva puhemies! Suuressa kuvassa, kuten ilma-alusten, sotilasajoneuvojen ja joukkojen tasolla, esitys vaikuttaa hyvältä. Yksittäisen sotilaan ja henkilökohtaisen aseiden kohdalla esitys jää kuitenkin hieman epämääräisemmäksi. Poliisihallitus ja sisäministeriö ovat lausunnoissaan esittäneet huolensa esimerkiksi tilanteista, joissa vieraan valtion soti-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

laiden kantamat aseet jäävät kokonaan ilmoitus- ja lupakontrollin ulkopuolelle. Ääritapauksessa, jos mitään sääntelyä ei tältä osin tehdä, Nato-maan sotilas voi siviiliasussa vapaa-ajallaan kantaa asetta täysin vapaasti ilman, että Suomen viranomaisilla on mitään tietoa tai kontrollia tuohon toimintaan. Kysynkin nyt arvon ministeriltä: olisiko meidän täällä eduskunnassa tapahtuvan käsittelyn aikana hyvä vielä jämäköittää lainsäätäjän tahtoa tämän asian osalta? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

14.39 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on nimenomaan Nato-olosuhteiden täytäntöönpanoa Suomessa. Suomi uutena Nato-jäsenmaana tietenkin asettaa omat lakinsa ja menettelytapansa Natoon yhteensopivaksi ja ennen kaikkea niin, että se itsenäisen valtion ominaisuus säilyy, että Suomi määrää, mitä tässä maassa saa olla ja mitä vastaanotetaan ja mitä ei vastaanoteta.

Edustaja Piisinen mainitsi ongelman henkilökohtaisesta aseesta, mitä esimerkiksi sotilashenkilöt kantavat mukanaan — kaikkihan me tiedämme amerikkalaisista elokuvista, että upseerille valtio antaa järeän neljävitosen Coltin, kun hän on tutkinnon suorittanut, ikään kuin symbolina suoritetusta asetutkinnosta. Uskon kyllä vakaasti, että kun tämä asia menee nyt valiokuntiin käsittelyyn, niin tähän asiaan otetaan kantaa, ja varmaan puolustusministeri Häkkinen esittää meille nyt jo kohtalaisen hyvän esityksen, miten tähän asiaan tulee suhtautua.

Mutta edustaja Piisinen nostama asia on kyllä kieltämättä akuutti. Jos siviilipukuinen mies kantaa noinkin järeää asetta, yleensä mitä asetta tahansa mukana tuolla, vaikka nyt keskustan tupaillassa, niin uskaltaako sinne enää mennä, [Juha Mäenpää: Ei sinne muutenkaan kannata mennä!] kun siellä kuitenkin näin järeitä aseita kannellaan. Olkoon se ihminen missä tahansa, vaikka keskustan tupaillassa taikka Joensuun torilla kahvilla — molempi parempi — kuitenkin aseiden kantaminen on vakava juttu ja siinä pitää olla lait kunnossa, ja henkilöllä, joka sitä kantaa, pitää olla siihen täysi oikeus.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindberg.

14.41 Jarmo Lindberg kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomen liittyttyä Natoon ovat ulkomaalaisten sotilaiden, valtionilma-alusten ja valtionalusten käynnit Suomessa lisääntyneet merkittävästi. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen tavoitteena on tehdä aluevalvontalakiin Nato-jäsenyyden vuoksi lisääntyvän kansainvälisen toiminnan johdosta tarvittavat muutokset. Tavoitteena on mahdollistaa nykyistä joustavampi yhteistyö Naton jäsenvaltioiden kanssa niiden joukkojen saapuessa Suomeen esimerkiksi harjoituksiin. Tämä vähentää rutiininomaista aluevalvontaviranomaisten hallinnollista työtä.

Tässä esityksessä aluevalvontalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltion sotilaille, sotilasajoneuvolle, valtionilma-alukselle ja valtionalukselle voitaisiin myöntää Suomen alueelle tuloon lupa ilman nimenomaista hakemusta. Säännöksillä yhdenmukaistetaan maahantuloon liittyviä toimintatapoja Suomessa.

Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että niukoilla henkilöstöresursseilla toimivan puolustushallinnon henkilöstöä käytetään mahdollisimman tehokkaasti, luovutaan turhasta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

sääntelystä ja puretaan normeja, joilla on byrokratiaa lisäävä vaikutus. Tämä esitys on lämpimästi kannatettava.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

14.42 Juha Mäenpää ps: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Meillä on täällä lähetekeskustelussa pääasiassa aluevalvontalain muuttaminen ja muutoksesta johtuvat vaikutukset muihin lakeihin. Esityksen tavoitteena on tehdä aluevalvontalakiin etenkin Suomen Nato-jäsenyyden vuoksi lisääntyvän kansainvälisen toiminnan johdosta tarkoituksenmukaisina pidettävät muutokset. Esityksen tavoitteena on huomioida Suomen Nato-jäsenyys maahantuloon ja maahantulolupiin liittyvissä säännöksissä. Tavoitteena on mahdollistaa joustavampi yhteistyö Naton jäsenvaltioiden kanssa niiden joukkojen saapuessa Suomeen esimerkiksi harjoitustoiminnasta johtuen.

Vaikka esitys liittyy ensisijaisesti Nato-asioihin, on sillä eräänlainen, ehkä yllättävänkin myönteinen vaikutus, ja lainaan tästä esityksen kohdasta ”Vaikutukset viranomaisiin” pienen pätkän: ”Esityksen arvioidaan vähentävän jossain määrin Pääesikunnan maahantulolupien myöntämiseen liittyvää työmäärää. Koska ehdotettavien säännösten perusteella kaikille Naton jäsenvaltioiden asevoimille voitaisiin myöntää toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa, ei vastaisuudessa esimerkiksi jokaiseen Suomen alueelle tuloon tarvitsisi erikseen myöntää maahantulolupaa, mikäli tietyn jäsenvaltion asevoimille olisi myönnetty toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa.” Tämä on ihan hyvää normien purkua, ja tämä joustavoittaa toimintaa. Elikkä me samalla kevennetään tuota hallinnollista taakkaa. Tämän johdosta Pääesikunnassa vapautuneen henkilöstön aikaa on muihin tärkeisiin työtehtäviin, ja tällaisen varmasti kaikkien läsnäolijoiden mielestä iloisen tai hyvän huomion täältä ajattelin nostaa esiin. Toivottavasti näitä pieniä ilonaiheita löytyy valiokuntakäsittelyn aikana lisää.

Edustaja Hoskosen huoleen siitä, että joku USA:n upseeri olisi Coltin kanssa tulossa keskustan tupailtaan: Minä uskon, että se on aika pieni huolenaihe, ja minä en usko, että se enää näinä päivinä toteutuu. Ehkä se joskus aikaisemmin olisi ollut mahdollista, mutta nyt kun toiminta on hieman kutistunut, niin epäilen, että enää ei sellaista pääse sattumaan. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kari.

14.45 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Mukava kuulla, että täällä eduskunnassa näinkin raskaan asian yhteydessä on tilaa kevyelle keskustelulle, mutta itse keskityn tässä ihan muuhun kulmaan.

Pidän kanssa tärkeänä, että tässä hallituksen esityksessä alleviivataan Suomen suvereniteettia. — Samaan aikaan, kun edustaja Hoskonen keskustee ministerin kanssa, yritän varata aikaa ministeriltä myös tähän omaan puheenvuorooni. — Kiitos.

On tärkeää, että määritellään Suomen suvereniteetti myös tässä aluevalvontalaissa. Meillä on vaikkapa tähän yhdysvaltalaiseen esimerkkiin liittyen DCA-sopimus, joka määrittelee yhdysvaltalaisen sotilaiden maahantuloa. Se on rakenteeltaan joustavampi, ja siihen on perustellut, eduskunnan yhdessä hyväksymät periaatteet, mutta tässä aluevalvontalain muutoksessa on kyse tietenkin siitä, että nyt implementoidaan Suomen Nato-jäsenyys myös käytännön tasolla. Monilla Nato-mailla on vuosikymmenien — jopa sieltä 50-luvun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

alusta ja 40-luvun lopulta — kokemus siitä, millä tavalla järjestetään kansainvälinen yhteistoiminta Naton sisällä ja sotilasajoneuvojen, henkilöstön siirtymiset joustavasti maiden rajojen yli. Kysyisin ministeriltä: kuinka hyvin tunnette tätä, miten nyt vaikkapa toisella uudella Nato-maalla Ruotsilla tämä vastaava lainsäädäntö kehittyy, jotta pystymme varmistamaan joustavat maastaliikkumiset niin kaluston kuin henkilöstönkin osalta?

Ja ehkä sitten lopuksi vielä: itsekin puolustusvaliokunnassa jonkun aikaa olleena toivon tietenkin, että valiokuntakäsittelyssä myös sitten löydetään valiokunnan omaan mietintöön niitä tärkeitä kohtia, joilla korostetaan sitä hallituksen tekemää linjaa, joka esityksen pohjalta vaikuttaa minunkin mielestäni varsin hyvin valmistellulta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Muita pyydettyjä puheenvuoroja ei ole. — Jos ministeri haluaa kommentoida, niin olkaa hyvä.

14.47 Puolustusministeri Antti Häkkinen: Arvoisa puhemies! Nykysääntelyssä on juurikin näitä haasteita, joita tässä nousi esiin, ja nyt uudella lainsäädännöllä pyritään näihin löytämään ratkaisuja. Katsotaan tämä tarkasti vielä valiokuntakäsittelyssä, mutta tämä sotilaiden käsiaseiden liikkumiseen liittyvä problematiikka on käyty myös vuoropuhelussa sisäministeriön kanssa.

On ihan selvää, että nyt kun liittolaismaana kansainvälinen toiminta lisääntyy ja kaiken pitää tapahtua oikeusvaltion kehikossa eli kaiken, missä sotilasyhteistyötä tehdään Suomen maaperällä, pitää olla tarkkaan kontrolloitua ja säänneltyä ja valvottua, niin tässä on aika paljon tällaista juridista. Vaikka meillä on poliittinen tahtotila, että nyt puolustaudutaan ja rakennetaan suomalaisten turvallisuutta — vähän rajattomastikin turvallisuuden kannalta — niin silti näissä pitää olla tarkka oikeudellinen kontrolli, mutta mahdollisimman vähällä byrokratialla. Sitä pyritään nyt tässä laissa myös noudattamaan, ja uskon, että tässä päästään eteenpäin. Näitä lakeja tullaan varmasti koko ajan hiomaan ja parantamaan, kun nähdään käytännön toiminnasta, mikä toimii ja mikä ei. Kiitos näistä kommentteista, ja palaamme sitten valiokuntakuulemisissa asiaan. [Mika Kari: Ruotsi?]

Ruotsin esimerkkiin en nyt tässä vaiheessa osaa ottaa kantaa, onko Ruotsi jo käynnistänyt tämän lainvalmistelun, mutta he tekevät, heillä on vireillä ihan samoja hankkeita.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan.